

Feedback er hjælp til dannelse

Docent Ph.d. Preben Olund Kirkegaard. Professionshøjskolen UCN.

Introduktion.

En professionel pædagogisk indsats må begribe det pædagogiske paradoks. I al pædagogisk virksomhed handler den professionelle intentionelt, men hver gang dette ikke nås – og det er snarere reglen end undtagelsen – må man bruge feedback som input til at korrigere indsatsen. Feedback fører til korrigerede indsats, dvs. en praksis, der reflekterer over, at pædagogisk virksomhed aldrig vil kunne gøre det, den vil. De professionelle må i kraft af feedback kunne reflektere over, hvordan børn og unge forstår den pædagogiske hensigt.

Hjælp til Dannelse: Mellem hensigt og uforudsigelige resultater.

Pædagogik er refleksioner over, hvordan det er muligt udefra og indgribende at stimulere til indre forandringer. Pædagogik er på denne måde systematiserede former for forsøg på indvirken over for individer, der skal forandres i overensstemmelse med en bestemt intention (Dale 1994, s. 47). Pædagogisk virksomhed lader sig beskrive i forskellen mellem forsøg på indvirken og den forandring, dette synes at medføre. Dette omtales som et pædagogiske paradoks. Alexander von Oettingen (2001) diskuterer det pædagogiske paradoks på en måde så paradoksale forklaringer er modsætningsfyldte forklaringer.

Oettingen trækker på en pædagogisk tradition, som går tilbage til Rousseau og Kant med beskrivelser om opdragelse og undervisning. Denne tradition har dannet grundlaget for den moderne pædagogik, hvor målet er at skabe frie individer. Det pædagogiske paradoks er i følge Oettingen "pædagogikkens paradoksale grundstruktur", og den hviler på en "modsigelse"; "gennem spørgsmålet, hvordan kan man gennem ydre påvirkninger bidrage til at et menneske ikke lader sig bestemme af ydre påvirkninger?" (Oettingen 2001, s. 9). På denne måde bliver det pædagogiske paradoks et fænomen der tilsyneladende ikke lader sig forklare. Konsekvensen af dette indebærer, at det pædagogiske paradoks forbliver uløst, og overstiger hvad mennesket er i stand til at kunne besvare, teoretisk set (Oettingen 2001, s.165).

Men vi kan godt forklare det paradoksale ved pædagogiske virksomhed. Det paradoksale består nemlig i at der ikke skal vælges den ene eller anden side af forskellen mellem intentionelle hensigter og uforudsigelige resultater. Der er ikke nogen direkte sammenhæng mellem den pædagogiske hensigt med børn og unge og så den efterfølgende forventede forandring i form af resultater. Det er et paradoksalt forhold. Det paradoksale er, at forandringerne i den kognitive bevidsthed ikke styres af pædagogikkens intentionelle kommunikationer. Hvordan børn og unge fortolker en pædagogisk hensigt, er noget andet end, hvad der bliver kommunikeret. Pædagogikkens succes er derimod afhængig af, om børn og unge får mulighed for at anvende kommunikation i deres fortsatte forståelse af pædagogiske hensigter. *Pædagogikkens succes er slet og ret afhængig af, at børn og unge får feedbackmuligheder.*

Børn og unge skal have mulighed for at udtrykke deres tanker gennem sprog for hermed at sikre mere levedygtige forståelser, der kan bevirke deres dannelse. Løbende feedback er således afgørende for, hvordan børn og unge kan få et metaperspektiv på egen dannelse.

Fordelen ved løbende feedback er, at de professionelle kan inkludere børn og unges forståelse, når de ser, at disse ikke kan komme videre i dannelsesprocessen. Moderne pædagogik er derfor tvunget til at udvikle en teoriforståelse om at kunne danne børn og unge gennem pædagogisk kommunikation, således at disse indføres i en kultur og samtidig bliver i stand til at overskride denne kultur gennem aktiv stillingtagen.

Dannelse. Opdragende undervisning.

Den nu afdøde norske pædagogik professor Erling Lars Dale (1999, S. 120) argumenterede for opdragende undervisning som en dannelsesproces. Det er der, hvor de professionelle og børn og unge deltager i en fælles kommunikation om forståelse. Den fælles kommunikation om forståelse betyder, at de professionelle vurderer den pædagogiske hensigt om, hvorvidt den pædagogiske hensigt har ført til succes eller fejlforståelser hos børn og unge. Det er gennem den fælles feedbackkommunikation, at det bliver muligt at foretage ændringer i forhold til den pædagogiske hensigt.

Hvis pædagogikken skal have en dannelsesbetydning for børn og unge skal kundskaber og forståelse integreres hos dem. Dale omtaler dette som "gyldig normalitet" (1999, s. 210). "Gyldig normalitet" er, når pædagogikken opnår sin legitimitet ved, at læreprocessen ses som dannende. Pædagogikken skal være opdragende i den betydning, at den pædagogiske hensigt udvikler holdninger, vaner og overbevisninger hos børn og unge og herved præger deres personlighed. Det er ikke nok at få kendskab til noget gennem formidlende undervisning. Opdragende undervisning er slet og ret forbundet med dannelsen af børn og unge som personer - ifølge Dale.

Dale skriver imidlertid ikke noget om betydningen af den løbende feedbackkommunikation.

Hjælp til dannelse er en stemme til børn og unge om at få muligheden for give udtryk for forståelser, tvivl, misforståelser og fejlforståelser i forhold til den pædagogiske hensigt. Hjælp til dannelse er mulighederne for gensidig kommunikation mellem børn og unge og voksne. Muligheden for hjælp til dannelse findes i den sociale kommunikation med feedbackmuligheder. Hjælp til dannelse giver børn og unge en position til at kunne at henlede opmærksomheden på sig selv samtidig med, at de bliver beskyttet af sociale spilleregler.

Feedback som refleksiv professionsudvikling.

Refleksiv professionsudvikling er en kommunikativ konstruktionsproces forbundet med en række risici. Feedback er først og fremmest ikke noget, der gives til børn og unge. Feedback konstrueres i kommunikationen af deltagerne. Feedback er først feedback, når den er konstrueret som feedback af deltagerne.

Feedback som konstruktion baserer sit pædagogiske kommunikationsbegreb på, hvad der måtte gælde som information, meddelelse og forståelse, som til stadighed skabes og bekræftes af kommunikationen selv. I denne tankegang er forståelse ikke noget, der har til formål at forbedre gennemsigtigheden mellem aktørerne. Forståelse er i stedet et produkt af kommunikationens forløb. Her ligger også risikoen for, at kommunikationen fortsætter på baggrund af en lang kæde af misforståelser. Når nogle tilslutter sig kommunikation, er der en mulighed for, at den forudgående kommunikation ser ud til at blive forstået på den tilsigtede måde, men der er ikke nogen garanti (Kirkegaard, 2007).

Gennem den løbende forståelseskontrol afkoder aktørerne hinandens forståelse. Der er ofte risiko for fejlforståelser. Feedbackkommunikationen rummer en vis grad af uforudsigelighed omkring, hvordan både voksne og børn og unge reagerer. Vi konstruerer et billede af virkeligheden, der er et resultat af sociale og kulturelle forhold.

Feedback som konstruktion betyder, at professionsudøverne må reflektere over pædagogiske hensigter herunder reflektere over, hvordan børn og unges konstruktion af feedback anvendes eller kan anvendes til forbedring af ny forståelse, og til justering af de pædagogiske hensigter. Samtidig skal de professionelle være opmærksom på, hvordan han/hun selv konstruerer sin egen forståelse af deltagerens konstruering af forståelse. Hvad er konsekvensen af denne indsigt? Er den, at man må opgive forestillingen om pædagogik som en målrettet handling med en indbygget hensigt? Nej. Konsekvensen af denne indsigt er, at pædagogik har en intentionalitet indbygget i sig, hvor fænomenet løbende feedback bliver centralt. Reaktionen på begrænset gennemskuelighed mellem deltagerne er løbende feedback, der fører til korrigerede indsatser, dvs. en praksis, der ikke kan betegnes som kausal-praksis, men som refleksiv praksis.

Professionsudøveren må selv forstå, hvad det er for et forståelsesrepertoire, der ligges til grund for at se verden ud fra. Den refleksive professionsudvikling udvikler sig ved at se sin egen måde at se verden på. Derfor skal professionsudøveren være opmærksom på:

1. Konstruktionen af feedback rummer muligheder for selvkorrektion og refleksion over, hvorvidt egne kommunikative bidrag kan være en hindring eller fremmede for deltagerens udvikling.
2. Professionsudøveren står altid over for nogle praktiske udfordringer, eksempelvis hvis mulighederne for at stimulere den enkelte er så komplekse, at det overskrider de konkrete handlemuligheder.

Hjælp til dannelse har fem kriterier:

1. Feedback skal være der ofte.
2. Feedback skal ske i små overskuelige doser.
3. Feedback skal være i et forståeligt sprog.
4. Feedback skal følges op med drøftelser af bearbejdningsprocesserne.
5. Feedback overvejer at anvende forskellige medier.

Litteratur og referencer:

Dale, Erling Lars (1994): *Det sosialpedagogiske studiet. Kritik og rekonstruksjon av pedagogikken ved PFI*. Rapport nr.1 1994. Universitetet i Oslo: Pedagogisk forskningsinstitutt.

Dale, Erling Lars (1999): *Utdanning med pedagogisk profesjonalitet*. Oslo. Forlaget Ad Notam Gyldendal.

Kirkegaard, Olund, Preben (2007): *Nedslag i pædagogikkens teorihistoriske udvikling – en undersøgelse af Erling Lars Dales forfatterskab*. Ph.d.-afhandling. Danmarks Pædagogiske Universitetsskole. Århus Universitet.

Oettingen, Alexander von (2001) *Det pædagogiske paradoks: et grundstudie i almen pædagogik*. Århus: Forlaget Klim